

Vrcholný Středověk

Změny v zemědělství

- Kolem 1000 – v Evropě 40 mil. lidí (dvojnásobek oproti 7., 8. století)
- To nutí člověka k rozvoji zemědělských technik+získávání nových oblastí pro zemědělství
 - Většina lidí – spjata se zemědělstvím
- Celkové oteplení podnebí
- **Chomout** – nový způsob zapřahání zvířat – využije síly zvířete
- Nový typ **rádlu** – větší hloubka, obrácení půdy → provzdušnění
- Změna systému obdělávání půdy
- Z dvojpolní na **trojpolní** systém – pozemky vsi rozděleny na 3 části - Ozim, Jař, Úhor
- **Pěstované plodiny:** obilí, len a konopí (oblečení), luštěniny (hrách, čočka), zelenina, chmel →každá vesnice je soběstačná
- **Hospodářská zvířata:** hovězí dobytek, prasata, kuň (jízda), ovce (vlna, mléko, maso)
- Evropu stále trápí nedostatek hnojiva pro obdělání větší rozlohy půdy

Vznik měst

- **Využití měst:**
 - **výměna řemeslnických výrobků**
 - Do této doby lidé tolik města nestavěli – nepotřebovali tolik směňovat
- 11. století - růst počtu obyvatel + oživení řemesel a obchodu
- Stále větší roli hrají také **peníze** jako prostředek směny
 - Dříve směnný obchod, dávky v naturáliích
- Pro směnu a řemeslníky bylo město bezpečnější (hradby, ochrana,...)
- Města se rodila: 1. tzv. „**na zeleném drnu**“,
 - 2. **ze starých kupecko-řemeslných osad**
(v blízkosti hradů či důležitých zemských stezek)
- Velký rozvoj měst je především v Itálii (tradice z Říma, u moře) a západní Evropě

Rozvoj měst v českých zemích

- Zakládání měst probíhá v procesu tzv. **kolonizace**
- Při kolonizaci v Čechách prolomena hranice 3300-400 m. n. m.
 - Země je osídlena jako dnes
 - Zemědělsky nevyužity hory

Dva druhy kolonizace:

- **Vnitřní** – obyvatelé samotného státu osidlují území
- **Vnější** – přijdou cizí lidé osidlovat území
- Na obsazování méně úrodných oblastí se podílí cizí obyvatelstvo – Němci
- Nejvíce měst vzniklo v Čechách v druhé polovině 13. Století
- V důsledku městské kolonizace se český stát stal vícenárodnostním (Češi i Němci)

Jak vznikalo město:

- Šlechtic, který vlastnil půdu, pověřil odborníka, který vesnici rozměřil – **lokátor**
 - Většinou to nebyli Češi, ale lidé z německých oblastí (měli větší zkušenosti)
- Lokátor
- musí **najít obyvatele**
- dává jméno vesnic - buď podle svého křestního jména, nebo ho vymyslel
- dostal od šlechtice půdu a vše, co potřeboval ke stavbě vesnice

- Odměněn peněžitě nebo tím, že se stal v dané vesnici rychtářem – plat (pozice rychtáře je dědičná)

Typy sídlišť

- Vesnice
- Město – prodej, nákup
 - trhy – směna a prodej zboží
 - **Hrad** – Sídlo panovníka a jeho družiny (zajišťují bezpečnost a spravedlnost)
- **Typy měst:**
 - **Královská** – Praha – v držení panovníka a vrchnosti
 - **Věnná** – Mělník, Chrudim, HK – zabezpečují královnu
 - **Horní** – Jihlava, Kutná hora – naleziště stříbra
 - **Poddanská** – v držení církve, šlechty
- **Jak město vypadalo:**
 - Náměstí – trh
 - Ulice – řemesla
 - Okraj města – řemeslníci, kteří by rámostem či zápachem mohli obtěžovat okolí, kováři – nebezpečí požáru
- **Městská práva**
- Panovník, šlechtic – poskytoval městu práva
- 1. Městská práva v Čechách – 1223 – Uničov
- Mezi městská práva (privilegia) řadíme:
 - **A. Tržní práva** – právo pořádat trh
 - **B. Mílové právo** – na míli kolem města se nesmí usadit stejný řemeslník – vymýcení konkurence
 - **C. Právo skladu** – povinnosti obchodníka, který městem prochází, na určitou dobu zastavit a vyložit zboží
 - **D. Právo várečné** – právo vařit pivo (pivovary nebyly), vztahovalo se ke všem domům ve městě (pivo mohl vařit a prodat každý křesťan)
- **Správa města**
- Většinou podřízena určité vrchnosti – té platili daně
- Zástupce vrchnosti ve městě: rychtář (postupně má pouze soudní a policejní pravomoci)
- Městská práva – nejdůležitější orgán města
 - Je složen z 12 konšelů
 - První radní – purkmistr (městská pečeť)
 - Městské rady zasedají na radnici, která je také symbolem města
- **Zemské stezky**
- Komunikace spojující jednotlivé oblasti
- Držely s přírodních vodítek, řek, průsmyků
- Pečlivě hlídány – nepřicházeli jimi jen obchodníci ale i nepřátelé
- Př: Polská: Praha – Hořice – Jaroměř – Kladsko (i HK) – Polsko
Trstenická: Kouřim – Chrudim – Vysoké Mýto – Litomyšl – Morava
- **Městská společnost**
- Plnoprávní občané – měšťané
 - Měli dům, vykonávali řemeslo, práva a povinnosti vůči městu a šlechtě, platil daně, pomoc v případě války
 - Početná vrstva těch co nevlastní dům – příslušníci církve, židé
 - Měšťané se sdružují do řemeslných organizací – Cechů – nejrůznější výrobky (řezníci, soukeníci, krejčí,...)

- Ochrana proti konkurenci – určovaly počet mistrů jednoho řemesla ve městě
- Určovali množství a ceny výrobků
- Podpora pro řemeslníci (př. pokud řemeslník zemřel pozůstali obdrželi podporu
- Přežili v Čechách až do 19. Století

Vzdělání

- Od 12. Století se rozšiřuje i do světských vrstev
- **Vznikají první vysoká učení (univerzity)**
 - Vzdělávání lidí, kteří se nestanou kněžími – společnost potřebuje vzdělané lidi
- Učila se filosofie, přírodní vědy, práva, lékařství, bohoslovenství
- Studovat mohl křesťan, který uměl latinsky
- V čele univerzity: **rektor**
- V čele jednotlivých fakult (lékařská, právnická,...): **děkan**
- Po skončení studia **obdrželi absolventi diplom** – bakalář, mistr, doktor
- **Nejslavnější univerzity:**
 - Itálie – Padova, Boloňa
 - Francie – Paříž
 - Anglie – Cambridge, Oxford
 - Na východě: 1. Univerzita v Čechách – Univerzita Karlova
- **Nižší školství**
 - Základy vzdělání – obchodníci, řemeslníci, šlechta – čtení, psaní, základní počty
 - Mladí šlechtici – vzdělávání soukromými učiteli
 - Měšťané – městske školy
- Vzdělání už není výsadou církve, dostává se do dalších vrstev

Uspořádání společnosti

- Učenci se domnívali, že lid byl rozdělen do **3 hlavních společenských skupin**
- **a. Duchovní stav**(*tu ora -ty se modli*)
- Seznamuje společnost se zásadami křesťanské víry
- Dbá o spásu duší
- **b. Světská moc**(*tu protege-ty ochraňuj*)
- Má chránit oba stavy proti nepřítelům
- **c. Poddaní**(*tu labora -ty pracuj*)
- Především rolníci, kteří pracovali na oba stavy
- 90% populace
 - **Židé**
 - Bohatí, vzdělání, obchodníci
 - Přímo podřízeni královi
 - Společnost je považuje za **vrahy Ježíše Krista**
 - Židé mohou **půjčovat peníze na úrok**
 - Židé mají ve městě většinou své vlastní čtvrti (ghetta), své školy, hřbitovy a modlitebny (synagogy)
 - Od 14. století občas probíhají tzv. **pogromy** (útoky na židovské čtvrti)

Rozdělení společnosti

Světská moc	Duchovenstvo	Dělný lid	Mimo	Lidé na okraji
--------------------	---------------------	------------------	-------------	-----------------------

			křesťanskou společnost	
Císař	Papež	Měšťané královských měst (patriciát, řemeslníci mistři, tovaryši, ostatní obyvatelé)	Jinověrci (Židé)	Herci
Králové	Kardinálové	Obyvatelé poddanských měst	Pohané	Žebráci
Vévodové	Arcibiskupové	Vesničtí poddaní		Mrzáci
Knížata	Biskupové			Nevěstky
Hrabata	Představitelé kapitul a klášterů			Zločinci
Páni	Faráři			
Nižší šlechta	Nižší kněžstvo a řeholní duchovenstvo			

Zápas mezi světskou a duchovní mocí

- Největší rozpor ve společnosti
- Největší spor je o to, která moc je důležitější – světská/duchovní
- Církev: stává se jedním z největších pozemských vlastníků – bohatství, pozemky, ...
- Konec 11. Století – církev prohlašuje, že duchovní moc je důležitější -> spor o **investituru**